

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Development of Critical Thinking Reading Skills Exercises on Thai Learning Substance Group for Mathayom Suksa 1 Students

วิระวรรณ สุภานันท์¹

Wirawan Supanunt¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมี วิจารณญาณ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนวัดคลองชัน อำเภอคำชะอี จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะการอ่าน คิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย 20 แผน และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2 ชุด ประกอบด้วย แบบทดสอบความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ชนิดปรนัย จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 แบบทดสอบความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชนิดอัตนัย จำนวน 9 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบ ค่าที่แบบกลุ่มไม่อิสระกัน (Dependent samples t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเท่ากับ 80.13/80.16 เป็นไปตามเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ที่ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 3) ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกที่พัฒนาขึ้น มีค่าเท่ากับ 0.60 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การเรียนโดยใช้แบบฝึกที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.51)

คำสำคัญ : แบบฝึก การอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ครู วิษณุฐา ชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนวัดคลองชัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เขต 2
Special Expert level teacher ,Thai language department Wat khlongchan school Primary Education Service Area Office area 2

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: วิระวรรณ สุภานันท์, wirawansu@gmail.com

รับเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 แก้ไข 24 มิถุนายน 2564 ตอบรับเมื่อ 25 กันยายน 2564

ABSTRACT

The purposes of the study were: 1) to develop the critical thinking reading skills exercises on Thai learning substance group for Mathayom Suksa 1 students to meet the defined criterion of 80/80, 2) to compare students' learning achievement before and after learning through the developed exercises, 3) to find the index of effectiveness of the developed exercises, and 4) to examine the level of students' satisfaction towards learning through the developed exercises. The sample group was 30 students of Mathayom Suksa 1/1 studying in the first semester of 2020 academic year at Watkhlongchan school in Lumlukka district, Pathum Thani Province, obtained by cluster random sampling. The research tools were 1) a set of critical thinking reading skills exercises, 2) Thai language lesson plans including 4 units, 20 lesson plans, and 3) two sets of learning achievement tests consisting of 30 multiple-choice critical reading ability test with a reliability value of 0.71 and 9 items subjective critical thinking ability test with a reliability value of 0.90. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The findings were as follows: 1) The efficiency of the developed critical thinking reading skills exercises was 80.13/80.16 according to the defined criterion of 80/80, 2) The mean of students' learning achievement after learning through the developed exercises was higher than that of before at the .05 level of significance, 3) the index of effectiveness of the developed exercises was 0.60, and 4) the overall average score of students' satisfaction towards the developed exercises was very good level ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.51).

Keywords : Exercise, Critical thinking reading skill, Critical reading skill, Critical thinking

ภูมิหลัง

สภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ระบบเศรษฐกิจและสังคมโลก อันประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของโลกทางด้านสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข ความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม ความสัมพันธ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับการดำรงชีวิต ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารแบบก้าวกระโดด นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 1-25) ทิศทางการพัฒนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดสมรรถนะสำคัญเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นสมรรถนะที่ต้องการ คือ การมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นระบบ และมีความสามารถ

ในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2-7) เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณภาพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิถีการดำเนินชีวิตและระบบจริยธรรม สื่อเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของบุคคล การสื่อสารอาจกลายเป็นดาบสองคมนำมาสู่ปัญหาความวุ่นวายทางสังคม หากผู้รับสารขาดกระบวนการคิด การไตร่ตรอง และพิจารณาแยกแยะ วิเคราะห์เหตุผล (อรนุช ลิ้มศิริ, 2551, หน้า 26) สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นว่า การเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนในโลกปัจจุบันต้องไม่ใช่แค่เพื่อให้ได้ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องเกิดทักษะศตวรรษที่ 21 อันเป็นทักษะที่ซับซ้อน การรับข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผู้เรียนต้องรับรู้ว่ามีทั้งข้อมูลที่ดีและข้อมูลที่หลอกลวง (วิจารณ์ พานิช, 2556, หน้า 11-16) โดยอาศัยการคิดอย่าง

ไตร่ตรองและใคร่ครวญหรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดอันเป็นหนึ่งในทักษะจำเป็นที่ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนตามกรอบการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st Century Learning) (บุญชนก ธรรมวงศา, 2561)

ภาษาไทยนับเป็นเครื่องมือที่สื่อความคิดได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ภาษาไทยจึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหา และวินิจฉัยข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล (รัตมี ประทุมมา, 2550) โดยเฉพาะทักษะภาษาไทยด้านการอ่านนับเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการส่งเสริมพัฒนาด้านการคิดและสติปัญญาไปควบคู่กัน แต่จากประสบการณ์ด้านการสอนวิชาภาษาไทยของผู้วิจัยที่ผ่านมากลับพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดคลองขันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง สะท้อนผลจากการประเมินโดยสถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการรู้เรื่อง การอ่าน (Reading literacy) ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ PISA พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากนักเรียนขาดทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไม่สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตีความและประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ และวิธีการสอนที่ผ่านมาของครูยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการฝึกฝนกระบวนการอ่าน การคิดของนักเรียนเท่าที่ควร

การพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนให้เกิดทักษะการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝน โดยเริ่มจากการพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานย่อย ๆ ไปสู่การคิดขั้นสูง (สุวิทย์ มูลคำ, 2550, หน้า 40) การใช้แบบฝึกเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะที่ต้องการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากทำให้ครูทราบพัฒนาการทักษะนั้น ๆ ของผู้เรียน และเห็นข้อบกพร่องในการเรียนที่สามารถนำไปแก้ไขปรับปรุงได้ทันที ซึ่ง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538, หน้า 146) ได้แสดงแนวคิดต่อแบบฝึกว่าแบบฝึกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ภายใต้การใช้

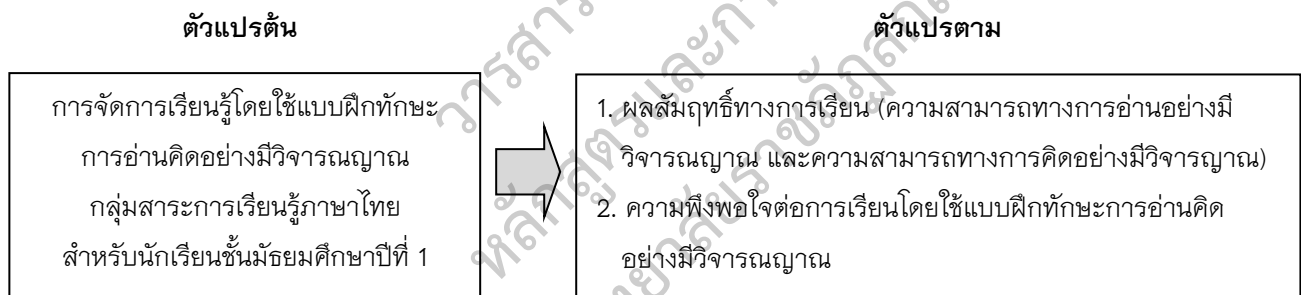
ทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Thorndike) อันประกอบด้วยกฎการเรียนรู้ 3 กฎ อันได้แก่ 1) กฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) คือ ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ 2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) ซึ่งกฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้องโดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร และ 3) กฎแห่งผลที่ได้รับ (Law of effect) คือ ผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจผู้เรียนย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไป นอกจากนี้ การนำเทคนิควิธีการส่งเสริมทักษะการอ่านและการคิดที่เหมาะสมเข้ามาผสมผสานและประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน อย่างเป็นลำดับในลักษณะที่หลากหลาย รอบด้าน และครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายด้าน การพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดได้มากขึ้น

เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ (Six thinking hats) ของ เดอ โบโน (De Bono) เป็นเทคนิคที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผล และแสวงหาความรู้เชื่อมโยงความคิดนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ทักษะการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสามารถนำมาใช้ส่งเสริมการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์ พินิจพิจารณา แยกแยะอย่างละเอียด การใช้วิธีตามแนวคิดแบบหมวกหกใบจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแยกแยะหาเหตุผล ส่วนดี ส่วนบกพร่อง ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และประเมินหรือตัดสินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ (ทัศนีย์ หนูนาถ, 2550, หน้า 6) นอกจากนี้วิธีการสอนอ่านคิดแบบหมวกหกใบแล้ว การใช้เทคนิควิธี 5W1H หรือที่ถูกเรียกอีกอย่างว่า Kipling Method ยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์โดยการตั้งคำถามในการสำรวจปัญหา ซึ่ง ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548, หน้า 161) กล่าวถึงการสอนคิดให้ลึกเชิงวิเคราะห์ว่า การใช้เทคนิค 5W1H สามารถไล่เรียงความชัดเจนในแต่ละเรื่องที่กำลังคิดเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้น ในบางครั้งการเริ่มการคิดควรเริ่มต้นถามตัวเองโดยใช้คำถาม 5W1H ว่า อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) ใคร (Who) และอย่างไร (How) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะเนื้อหาออกมาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

จากสภาพปัญหาที่พบในการเรียนการสอนและสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโลกศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านการอ่านและการคิด ดังนั้น ในฐานะครูผู้สอนภาษาไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิควิธีการคิดแบบหมวกหกใบมาเป็นหลักในการออกแบบแบบฝึกสำหรับการฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ร่วมกับการนำเทคนิคการสอนคิดแบบ 5W1H เข้ามาสนับสนุนอย่างบูรณาการผสมผสาน สร้างเป็นแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถฝึกฝนทักษะการอ่านคิดได้หลากหลายมิติ โดยนำเนื้อหาจากข้อมูลหรือสถานการณ์สังคมที่เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน มาใช้ในการฝึกประสบการณ์การอ่านการคิด และมุ่งหวังว่า การพัฒนาแบบฝึกในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มมากขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้



ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดคลองชัน อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่เรียนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 60 คน ซึ่งประชากรทั้ง 2 ห้องเรียน จัดแบบลดความสามารถของนักเรียน จึงทำให้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากสุ่มจากประชากรโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ด้วยวิธีจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
 - 1.1 แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 4 ชุด รวม 20 แบบฝึก มีการทดลองหาประสิทธิภาพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนวัดคลองชัน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการทดลอง 3 ขั้นตอน (ทดลองใช้กับกลุ่มหนึ่งต่อหนึ่ง-กลุ่มเล็ก-กลุ่มภาคสนาม)
 - 1.2 แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 หน่วย 20 แผน ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 20 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความความถูกต้อง และความเหมาะสม

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่าน คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย

2.1.1 แบบทดสอบความสามารถทางการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยจำนวน 30 ข้อ มีความยากง่ายระหว่าง 0.47 ถึง 0.70 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.07 ถึง 0.53 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.71

2.1.2 แบบทดสอบความสามารถทางการคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ มีความยากง่าย ระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.22 ถึง 0.40 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

2.1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่าน คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ปรากฏว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องถูกต้อง และมีความเหมาะสม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยการให้ นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และเก็บคะแนนที่ได้จากการทดสอบ ก่อนเรียนไว้ ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ สร้างขึ้น จำนวน 4 ชุด ใช้เวลาในการสอน 20 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2562-19 กันยายน 2562 ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยการให้นักเรียน ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณ ชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน หลังจาก ที่สอนครบ 20 ครั้ง ตรวจให้คะแนนการทำแบบทดสอบ และนำคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบทั้ง ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถ ในการอ่านคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 หาค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ด้วยวิธีจำแนก Discrimination method

2.2 หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบความสามารถ ทางการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ หาค่าโดยใช้สูตร PE ของ วิทนีย์ และซาเบอร์ส

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถ ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณใช้สูตรโดยใช้สูตร KR-20

2.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถ ทางการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์ แอลฟา

2.5 หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณตามเกณฑ์ 80/80

2.6 หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่าน คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้วิธีการของกูดแมน เฟลคเทอร์ และชไนเดอร์

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์

ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที่ แบบกลุ่มไม่อิสระกัน (Dependent samples t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

1. แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.13/80.16

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่านคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.60

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ การอ่านคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.51

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 80.13/80.16 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจาก แบบฝึกมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกที่ดี และเทคนิคในการตั้งคำถามที่ใช้ในการพัฒนาการอ่านการคิด อันได้แก่ ทฤษฎีแนวคิดแบบหมวกหกใบ (Six thinking hats) ของ เอ็ดเวิร์ด เดอโบโน (Edward de Bono) ผสมผสานกับเทคนิคการสอนคิดแบบ 5W1H ที่ใช้ในการออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือสภาพสถานการณ์ในแบบฝึกจนครอบคลุมทักษะการอ่านคิดที่ต้องการเพื่อพัฒนาการฝึกอ่านฝึกคิดไปครบคู่กัน จึงทำให้แบบฝึกมีคุณภาพ อีกทั้งเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกเป็นเรื่องใกล้ตัวและตรงตามความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนแบบฝึกได้รับการประเมินและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนเกิดความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ รวมถึงแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถูกสร้างตามหลักการทางจิตวิทยา โดยคำนึงถึงกฎแห่งการฝึก การเสริมแรง การสร้างความสนใจ และช่วงวัยของผู้เรียน มีกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการคิด คือ กิจกรรมปลูกความคิด เพื่อใช้สำหรับปูพื้นฐานในการฝึกคิดและเร้าให้ผู้เรียนสนุกกับการฝึกคิดก่อนทำการฝึกตามเนื้อหา กิจกรรมแบบฝึก ประกอบกับในส่วนกิจกรรมแบบฝึกมีลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดเชิงเหตุผลได้อย่างอิสระ ไม่ปิดกั้นคำตอบโดยการตัดสินถูกหรือผิด จึงทำให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีคุณค่าและส่งผลให้แบบฝึกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนหลังการใช้แบบฝึกสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นผลเนื่องมาจาก การเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ และสอดคล้องกับธรรมชาติวิชาภาษาไทย

ซึ่งเป็นวิชาทักษะที่การเรียนรู้ต้องอาศัยการฝึกฝน นอกจากนี้กิจกรรมแบบฝึกมีการวางลำดับเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน จากง่ายไปหายาก ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จในการเรียน ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อกำหนดให้เกิดสถานการณ์การอ่านการคิด ที่ประยุกต์จากแนวคิดหมวก 6 ใบ (Six thinking hats) ของ เอ็ดเวิร์ด เดอโบโน (Edward de Bono) ผสมผสานกับเทคนิคการสอนคิดแบบ 5W1H โดยไม่จำกัดไว้ที่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพียงรูปแบบเดียว ทำให้กิจกรรมการฝึกอ่านฝึกคิดมีความยืดหยุ่นครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการฝึก และลดขีดจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการตั้งคำถาม เนื่องมาจากธรรมชาติของเนื้อหาที่ถูกนำมาใช้ในการฝึกแต่ละสถานการณ์เอื้อต่อการตั้งคำถามในรูปแบบที่แตกต่างกัน การยึดติดที่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจึงไม่เพียงพอที่จะนำสาระประโยชน์จากเนื้อหาออกมาตั้งเป็นข้อคำถามได้ทั้งหมด การผสมผสานเทคนิคการฝึกอ่านฝึกคิดที่เกิดขึ้นอย่างบูรณาการโดยใช้เทคนิคแนวคิดหมวก 6 ใบ ของ เอ็ดเวิร์ด เดอโบโน (Edward de Bono) ผสมผสานกับเทคนิคการสอนคิดแบบ 5W1H จึงสามารถทำให้ผู้เรียนได้รับการฝึกโดยการใช้ข้อคำถามเพื่อพัฒนาการอ่านการคิดที่เป็นคำถามทั้งประเภทความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าตามแนวคิดของ Bloom's Taxonomy (อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียน, 2554, หน้า 100-106) และทำให้ผู้เรียนได้รับการฝึกที่ครอบคลุมการคิดในหลายมิติ จนสามารถขยายความคิดได้กว้างขึ้น อีกทั้งกิจกรรมการฝึกมีทั้งรูปแบบกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเดี่ยว การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การคิดเพิ่มมากขึ้นจากการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกคนอื่น การที่ได้เรียนรู้ความคิดของคนหลาย ๆ คนที่พูดในเรื่องเดียวกันแต่มีประสบการณ์ต่างกัน จะสร้างแนวคิดให้ผู้เรียนที่เป็นผู้อ่านได้กว้างขวางและถูกต้อง (พันธ์ทิพา หลาบเลิศบุญ และคณะ, 2542, หน้า 48) ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ยังทำให้เกิดเป็นความชำนาญจนผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ นำไปสู่การเกิดทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณตามที่ต้องการ

3. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเท่ากับ 0.60 แสดงว่า หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.60 หรือคิดเป็นร้อยละ 60 เนื่องจากกิจกรรมฝึกสามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาการอ่านการคิดได้ดีขึ้น

จากการได้รับประสบการณ์ฝึกในรูปแบบที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ใช้ความคิดอิสระในการสะท้อนความคิดที่มีต่อสารการอ่าน ผ่านประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในชั้นเรียนก่อนการลงมือฝึกเดี่ยวด้วยตนเอง และการสรุปกิจกรรมร่วมกันทุกครั้งทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะจนสามารถประยุกต์แนวทางการอ่านการคิดได้ด้วยตนเองอย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น จึงทำให้ผลการการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความก้าวหน้าแบบค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยประการสำคัญดังกล่าวนี้เอง จึงทำให้หลังเรียนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยรวมมีค่าเท่ากับ 4.68 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 หมายความว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับดีมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เริ่มกิจกรรมฝึกจากสิ่งที่ย่างไปสู่สิ่งที่ยาก มีรูปแบบกิจกรรมการฝึกที่เข้าใจให้ออกปฏิบัติกิจกรรม และผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระไม่ถูกปิดกั้นโดยการตัดสินว่าผิดหรือถูกจากกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้รับการยอมรับและเกิดความภูมิใจในตนเอง จนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสารการอ่านมากขึ้น ประกอบกับแบบฝึกมีกิจกรรมปลูกความคิดที่ทำให้สนุกกับการคิด ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนการคิดอย่างหลากหลาย ผู้เรียนจึงมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำแบบฝึก และรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเองที่มีหลังจากการฝึกว่า มีนิสัยด้านการอ่านพิจารณาสารในชีวิตประจำวันที่ละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสร้างแบบฝึกควรพิจารณาเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจ พื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคำนึงถึงหลักการสร้างแบบฝึกที่ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยการเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก

2. การอ่านและการคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ ดังนั้น การสร้างแบบฝึกที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านในขั้นสูง ควรศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการฝึกทักษะการคิดจากหลาย ๆ แนวคิด ไม่ควรมุ่งเน้นส่งเสริมการคิดเพียงแง่มุมเดียว และควรเริ่มพิจารณาจากการสร้างพื้นฐานการฝึกคิดตามมิติด้านลักษณะ เพราะถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิด ที่จะนำไปสู่ทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. การสร้างแบบฝึกการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณ ควรคำนึงถึงอุปสรรคที่เป็นตัวปิดกั้นการคิดของมนุษย์ และพยายามลดภาวะอุปสรรคนั้นไม่ให้เกิดขึ้นระหว่างที่ทำการสอน ทั้งนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนใช้ความคิดในการอ่านจนสามารถทำแบบฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมครูควรเฝ้าสังเกตผู้เรียนแต่ละคนว่า ผู้เรียนคนใดมีบุคลิกลักษณะของการเป็นนักคิดที่ดี เมื่อพบควรส่งเสริมโดยการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อเราให้สมาชิกคนอื่นเกิดความรูสึกอยากมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปพัฒนาเพื่อขยายความคิดของตนเองในลำดับต่อไป

5. การสร้างแบบฝึกต้องได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากบางครั้งผู้สร้างอาจมองไม่พบข้อบกพร่องของตนเอง การได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญหรือการได้แลกเปลี่ยนกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันในการอ่านพิจารณา จะช่วยให้มองเห็นข้อบกพร่อง และนำไปปรับปรุงแบบฝึกให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น

6. ครูผู้สอนควรมีการใช้แบบฝึกทักษะและนำไปปรับปรุงพัฒนาหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งจะทำได้แบบฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างแบบฝึกทักษะในเนื้อหาสาระอื่น ๆ นอกเหนือจากสารการอ่าน

2. ควรนำแบบฝึกทักษะการอ่านคิดอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการสร้างแบบฝึก หรือกิจกรรมฝึกในลักษณะอื่น ๆ สำหรับพัฒนาสมรรถนะและทักษะชีวิตที่จำเป็นของผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ชัยยงค์ พรมวงศ์. (2538). *เอกสารการสอนวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ 1 การสอนในฐานะวิทยากร (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ธรรมชาดา.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). *เทคนิควิธีการสอนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- ทัศนีย์ หนูนาถ. (2550). *ผลการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์ และการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชนก ธรรมวงศา. (2561). *Critical Thinking : สอนเด็กให้รู้คิด ผิดหรือถูกก็ใช้วิจารณ์ญาณเป็น*. เข้าถึงได้จาก <https://thepotential.org/knowledge/how-to-critical-thinking> 2 ธันวาคม 2561.
- พันธ์ทิพา หลาบเลิศบุญ และคณะ. (2542). *ภาษาไทย 3*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัศมี ประทุมมา. (2550). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิจารณ์ พาณิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วัชร เล่าเรียน. (2554). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- สุวิทย์ คำมูล. (2550). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อรนุช ลิ้มศิริ. (2551). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.